

Deres ref:
Saksbehandler: MAS
Vår ref: 07/947-
Dato: 04.07.2007

Psykisk helsevernloven (phvl.) § 4-8 - Vedtakskompetanse

Sosial- og helsedirektoratet viser til Deres e-post av 19. januar 2007 der De ber om en redegjørelse for hvordan reguleringen av vedtakskompetansen i forhold til bruk av tvangsmidler (phvl. § 4-8) skal forstås etter lovendringen 1. januar 2007. Vi beklager den lange saksbehandlingstiden.

Phvl. § 4-8 femte ledd er som kjent blitt endret slik at vedtakskompetansen i forhold til bruk av tvangsmidler som hovedregel er lagt til den faglig ansvarlige for vedtak. Den faglig ansvarlige for vedtak vil som kjent være lege med relevant spesialistgodkjenning eller klinisk psykolog med relevant praksis og videreutdanning, jfr. phvl. § 1-4.

I forskrift om tvangsmidler er det gjort unntak fra lovens hovedregel ved at *den ansvarshavende ved avdelingen* kan treffe vedtak om bruk av tvangsmidler når en akutt nødssituasjon gjør at umiddelbar kontakt med faglig ansvarlig ikke er mulig (forskriftens § 6 annet ledd). Dette inntaket gjelder ikke i forhold til vedtak om korttidsvirkende legemidler (phvl. § 4-8 annet ledd bokstav c). Slikt vedtak kan bare treffes av lege.

Direktoratet er kjent med at det på grunn av vaktordninger i praksis ofte vil være den ansvarshavende ved avdelingen som vil treffe vedtak om bruk av tvangsmidler.

I tilfeller der tvangsmidler benyttes på bakgrunn av vedtak fattet av den ansvarshavende ved avdelingen fastsetter forskriftens § 6 annet ledd annet og tredje punktum at den faglig ansvarlige "så snart som mulig" skal underrettes. Dersom den ansvarshavende mener situasjonen gjør fortsatt bruk av tvangsmidler nødvendig må den faglig ansvarlige ta stilling til om tvangsbruken kan opprettholdes.

Når det gjelder kravet om at den faglig ansvarlige skal underrettes "så snart som mulig", legger direktoratet til grunn at det må være anledning til å utøve et visst skjønn i forhold til hvor fort dette skal skje. Ved denne vurderingen må kravet om faglig forsvarlighet være avgjørende, jfr. helsepersonelloven § 4 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-2. Hvorvidt den faglig ansvarlige må kontaktes umiddelbart, eller underretningen kan vente til en faglig ansvarlig vil være tilstede ved avdelingen, må således avgjøres på bakgrunn av en *konkret vurdering i det enkelte tilfelle*. Ved denne vurderingen vil sentrale momenter være hvilken type personell som er tilstede (formelle og reelle kvalifikasjoner), hvor godt disse kjenner pasienten, hvordan situasjonen utarter seg (herunder hvor lenge det er nødvendig å opprettholde

Sosial- og helsedirektoratet

Avd. psykisk helse

Mari S. Vestrheim, Tel: 24 16 35 30

Postadr: Pb 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadr: Universitetsgaten 2, Oslo

Tel: 810 20 050 • Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@shdir.no • www.shdir.no

tvangsmiddelbruken), hvor lenge det er til faglig ansvarlig vil være tilstede, tidligere tvangsmiddelbruk overfor pasienten osv.

Eksempelvis kan det være anledning til å avvente underretning dersom det oppstår behov for bruk av mekaniske tvangsmidler kl. 03 om natten, og det er tilstede en lege med en viss erfaring som kjenner pasienten godt, samt at det vurderes som forsvarlig å avvente underretning til faglig ansvarlige vil være tilstede fra kl. 08 neste morgen. Derimot bør den faglig ansvarlige kontaktes nærmest umiddelbart dersom det tilstedeværende personalet ikke kjenner pasienten godt og det vil gå lang tid før det vil være en faglig ansvarlig tilstede ved avdelingen (for eksempel ved tvangsmiddelbruk i løpet av helg). Det samme vil kunne være tilfelle der tilstedeværende lege har begrenset erfaring.

Når den faglig ansvarlige kontaktes skal vedkommende, dersom tvangsmiddelet fortsatt er i bruk, foreta en vurdering av om tvangsmiddelbruken skal opprettholdes (jfr. forskriftens § 6 annet ledd tredje punktum). I tilfeller der faglig ansvarlig ikke er tilstede når vedkommende blir kontaktet (bakvakt), blir neste spørsmål om denne vurderingen kan foretas over telefon, eller om vedkommende må komme til institusjonen og foreta en personlig undersøkelse av pasientens situasjon. Også dette spørsmålet må avgjøres på bakgrunn av en *konkret vurdering i det enkelte tilfelle*, og det avgjørende vil være kravet til faglig forsvarlighet (jfr. helsepersonelloven § 4 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-2).

Etter direktoratets vurdering vil det i noen tilfeller kunne være anledning til at slik vurdering foretas over telefon, for eksempel hvis den faglig ansvarlige kjenner pasienten godt og vurderer at det ikke er grunn til å tro at det vil oppstå komplikasjoner som følge av tvangsmiddelbruken. Den faglig ansvarlige må i denne sammenheng ta hensyn til hvor lenge det er til en faglig ansvarlig vil være tilstede ved avdelingen, hvor godt det tilstedeværende personalet kjenner pasienten osv.

Vi håper De med dette har fått fyllestgjørende svar på Deres henvendelse.

Med vennlig hilsen

Anne-Grethe Kvanvig e.f.
fung. avdelingsdirektør

Mari S. Vestrheim
rådgiver

Kopi:
Helse- og omsorgsdepartementet
Landets regionale helseforetak
Landets helseforetak
Statens helsetilsyn
Landets kontrollkommisjoner